

MŰKEDVELŐ SZÍNJÁTSZÁSUNK FELADATAI

Az utóbbi időben igen sokat foglalkoznak a sajtóban, a rádió és a televízió műsoraiban, különböző szintű tanácskozásokon a műkedvelő színjátszással. Szerepét, jelentőségét, létjogosultságát vitatják. Természetesen elméleti síkon, gyakran talán túlságosan is magasröptűen, néha homályos hipotézisek labirintusába tévedve. Ezúttal, kivételesen, jó, hogy így van. Jó, hogy nem elhamarkodva, felületesen, egyik napról a másikra próbáljuk statikus állapotából elmozdítani amatőr színjátszásunkat. Az útkeresés buktatókkal jár, s az átértékelés felgyorsított folyamata minden bizonnyal csak részleges megoldást eredményezne. Azok, akik közvetve vagy közvetlen igyekeznek részt venni ebben az »útkeresésben«, akik tulajdonképpen életképessé szeretnék tenni műkedvelésünket, higgadtan, körültekintően, alapos hozzáállással írnak és beszélnek róla. S ez megnyugtató, biztató jelenség.

Az elitizmus szemlélete az elmúlt évek folyamán valamiféle kisebbségi kategóriába sorolta az öntevékenység, az önművelés ilyen jellegű formáját. Elszigetelte, egyszerűen kiszorította művelődési életünkéből. Tehát egy bénulást kell most feloldanunk, egy ingoványos területen kell megtalálnunk a szilárd, termő talajt. Ezért kell türelmesen kívárnunk, míg a verbális átértékelés mindent pontosan a maga helyére nem tesz, műkedvelő színjátszásunk további útját meg nem határozza.

A közelmúltban Varga László, a Tartományi Művelődési Község titkára *A művelődési öntevékenység új korszaka* című írásában, amely a Magyar Szó kulturális és kritikai mellékletében, a Kijátóban jelent meg, igen találóan állapította meg: »Zenicán rehabilitálták a műkedvelést. Azazhogy pontosabb legyenek — egészítette ki előbbi mondatát —, a rehabilitácson túl meghatározták társadalmi helyét, művelődési és társadalmi funkcióját.

Ez a pár mondat műkedvelésünk nagykorúságát verifikálja és egyúttal messzemenően meghatározza feladatait. Ez lehetne tehát a kiindulópont, az a szint, amelyről indulni kell. Nem kétséges ugyanis, hogy most, miután műkedvelésünk társadalmi funkciója evidenssé vált, minden erőnkkel arra kell majd törekednünk, hogy szellemi életünknek ezt a jelentős energiatelepét ésszerűen kihasználjuk.

KÖZELEBB KERÜLNI EGYMÁSHOZ

Feladatvállalásunk hierarchiájában elsősorban is a műkedvelés fogalmának módosítását kellene elvégezni, az elméleti meghatározás szintjéről elmozdítani. Ugyanis, amikor manapság a műkedvelés fogal-

mát próbáljuk megfogalmazni, rendszerint megelégszünk azzal a pár mondattal, hogy: »A műkedvelésben a természetes játékkedv és a művelődési vágy találkozik a társadalmi igénnyel, mely így együttesen jelentős népművelői hasznot hoz, mind a résztvevők, mind a nézők, hallgatók számára.«

A műkedvelés fogalmának összetevői azonban soknemzetiségű tartományunkban mindenképpen új, lényeges elemmel gazdagodnak. Ez pedig nem más, mint a műkedvelésnek az a feladata, hogy a Vajdaságban élő nemzetek és nemzetiségek között szorosabbra fűzze a barátság szálait, elmélyítse a testvériség-egység eszméit.

Nem parolákat kívánok itt most pufogatni, nem üres frázisokkal, közhelyekkel akarom a műkedvelés fogalmát bővíteni. Meggyőződésem, hogy az öntevékenység különféle formái az embernek a közösségbe megkapaszkodó hajszálgyökereit erősítik, az egymás felé vezető, itt nálunk eddig sajnos sok helyütt járatlan utakat egyengetik, teszik járhatóvá.

Színjátzóink szemléi például, legyenek azok községi, regionális vagy tartományi jellegűek, ez ideig is sokban hozzájárultak ahhoz, hogy jobban megismerjük egymást, de addig, hogy ezt a kínálkozó lehetőséget maximálisan kihasználjuk, még mindig nem jutottunk el. Az új szemléken alkalom, lehetőség kínálkozik arra, hogy a műkedvelés fogalmának ezt az új komponensét a szó legnemesebb értelmében érvényre juttassuk.

Említsük meg továbbá a *Népem költője* elnevezésű, rangos hagyományra visszatekintő, versmondó vetélkedőt, amelyen szerbhorvát, szlovák, ruszin, román és magyar nyelven mondják a verseket fiataljaink. Ez a rendezvény az utóbbi években a tartományunkban élő nemzetek és nemzetiségek barátságának egyik legszebb szimbóluma lett. Nem hallgathatjuk el azonban, hogy már évek óta, érthetetlen okok miatt, ezt a vetélkedőt »elkerülük« a szabadkai, zentai és zombori magyar versmondók. Távolmaradásuk okait feltétlenül ki kell kutatni. Egyéni sérelmek, szubjektív vélemények nem ejthetnek foltot ezen a valóban impozáns-találkozón.

Egyszóval: a többnyelvű rendezvények az elszigetelődés pilléreit döntik le, s műkedvelésünk fogalmának adnak ilyen formában gazdagabb tartalmat.

EGY ÁTÉRTÉKELÉS MOZGÓSÍTÓ EREJE

Munkásszínjátzásunk újjáéledéséről is mind gyakrabban kapunk hírt, ami nagyon is lényeges mozzanat, hiszen eddig csupán szórványosan, szervezetlen formában, nagy ritkán adtak életjelet magukról.

Zomborban például még a köztársaság napja alkalmából, a községi szakszervezeti tanács, a művelődési közösség, továbbá a színház megszervezte a munkásszínjátzókat, műkedvelők községi találkozóját. Ezen a szemlén tíz munkaszervezet műkedvelői vettek részt. A zombori példa azonban nem rendhagyó jelenség, habár tömegesség szempontjából úttörőnek tekinthetjük őket a műkedvelők mindinkább kibontakozó mozgalmában. A törökkanizsai Jovan Popović Amatőr-

színház keretében megalakult a magyar színjátszó csoport. A kezdeményezők: a munkásfiatalok — áll a bánáti tudósító jelentésében. Ugyancsak érdemes felfigyelni többek között az újvidéki Petőfi Sándor Művelődési Egyesület, valamint az egyes újvidéki vállalatok között létrejött kapcsolatokra, együttműködésre.

Sorolhatnánk a példákat, de mivel csupán érzékeltetni akartam azt a széles körű megmozdulást, amelyet az utóbbi időben amatőrreinknél tapasztalunk, a kijegyzett adatok közül taláломra ezeket említettem. Mindenestre nem vitás, hogy műkedvelésünk ártértékelése, társadalmunkban elfoglalt új helye a lehetőségek széles skáláját kínálta fel azoknak, akiket eddig igyekeztek távol tartani minden kulturális akciótól. Az a bázis tehát, amelyet a liberalizmus hosszú esztendőkön át »lakat« alatt tartott, megmozdult, s egyik napról a másikra levetette magáról az intézményesített kultúra által neki szabott kényszerzubbonyt.

A legsürgősebb feladat most megteremteni a munkásszínjátszás egzisztálásának legegyszerűbb feltételeit. Anyagi alapot kell létrehozni, hogy a gyárakban, a vállalatokban az amatőrök megismerkedjenek a színjátszás alapvető kérdéseivel, elemeivel, hogy nyilvános szereplésük ne csak ösztönös, rövid lélegzetű fellobbanás legyen, hanem folyamatos munka eredménye.

Szükséges továbbá, hogy a munkásosztályon belül kitapintsuk a munkásközönség érdeklődésének pulzusát. Átfogó elemzéssel eljussunk azokig a tényezőkig, amelyek éles válaszfalat emeltek a munkásság és a színház közé. Tudjuk, hogy a színművészet — legyen az hivatásos vagy műkedvelő — alapvető célja: formálni a közönséget, hatni a közönségre! Miképpen valósítsa meg színjátszásunk ezt a nemes feladatot, ha sehogyan sem sikerül embenközelbe kerülni azzal a másikkal, igazi közönségével?!

Ezt a kérdést állandóan napirenden kell tartani, még akkor is, ha hivatásos színházaink teljes egészében még nem jutottak el ennek a kérdésnek fontosságáig, megoldásáig. Az orientáció színházainknál jelen van, de a végső cél még meglehetősen messze. Miért ne segítene itt is a műkedvelő színjátszás, hiszen a cél közös? S azt is tudnunk kell, hogy szocialista színházi kultúrát nem építhetünk a szocialista munkásság igényeinek, véleményének ismerete és alkotó közreműködése nélkül.

A munkásszínjátszásnak tehát újra mozgósító szerep jutott, az a feladat, hogy ebben a mi valóságunkban mindennekelőtt az ember felé forduljon, tudatformáló erejét példázza a maga módján.

AZ ELSZIGETELŐDÉS VESZÉLYE

A jugoszláviai magyar középiskolások tavalyi színművészeti vetélkedője után Bognár Antal a következőket írta a Képes Ifjúságban: »Az idén is láthattunk néhány kiemelkedő egyéni teljesítményt, egészében véve azonban a vetélkedő nem haladta meg az előzőek színvonalát. A középiskolás színjátszók munkájának folytonosságát első-sorban azok a fiatalok biztosították, akik évről évre ismételt szin-

vonalas alakítással jelentkeztek, s azok a középiskolai magyartanárok, akik fáradságot nem kímélve minden évben felkészítik tanulóikat a vetélkedőn való részvételre. S mindez, úgy tűnik, kevés ahhoz, hogy egy-egy középiskola színjátszásának egyenletes produkciókra kötelező hagyományai legyenek.«

Az értékelés minden bizonnyal a stagnálásra, a megrekedésre kívánja felhívni figyelmünket, s arra a keserű igazságra, hogy újra csak néhány lelkes ember, tanár és diák, a színjátszás fanatikusai őrzik a pisálkoló lángot, amely, lévén szó kizárólag a színművészeti vetélkedőről, valóban szép, ígéretes kezdeményezést lobbantott életre.

De mi is van igazában az első nekilendülések, az akarások, a lelkesedések mögött? Meg nem értés, a fiatalok munkájával szembeni totális passzivitás, a tantestületek, a művelődési közösségek és otthonok érdektelensége! Mondjuk meg nyíltan: középiskolásaink kezdeményezését nem vettük eléggé komolyan. Dr. Borí Imre már 1969 májusában, a Magyar Szóban megjelent *Középiskolásaink ünnepe Becsén* című írásában hangsúlyozta, hogy ezt a kezdeményezést: »...közügyként kellene kezelnünk, s így viszonyulva hozzá, a legjelentősebb szellemi megnyilvánulásaink egyikeként kellene számon tartanunk. Ilyenné viszont csakis társadalmi megértéssel válhat.«

Ágoston Mihály, aki jó néhány írásában foglalkozott a becei vetélkedővel, s akitől igazán sok segítséget kaptak mind a résztvevők, mind a szervezők, a *Létünk* egyik számában (II. évfolyam, 3—4. szám), *Középiskolásainktól az értelmiségig* című írásában ugyancsak rámutat, hogy a »...művelődési program megvalósításához nemcsak széles körű szervező munka kellene, hanem mindazoknak a társadalmi erőknak az összpontosítása is, melyeknek ebben erkölcsi (le nem irt, és többnyire ki nem mondott) kötelezettségeik vannak«.

Amint látjuk, az alapvető kérdés a társadalmi elismerés vas-kapuit döngette eddig. Nem sok eredménnyel. Az elmúlt évek szemlélete ugyanis bezárkózottságának elefántcsonttornyából tekintett csak le középiskolásaink megmozdulására, s sznobista életfelfogású vértjéről sorra lepattant minden bátor hangú kiállás- és szerű, alkotó jellegű meglátás.

A tegnap azonban már mögöttünk van, szellemi életünk hajszálereiben már nem kékvér csörgedez. A közelmúlt történéseinek kráteréből kulturális életünk megtisztulva került ki, és éppen ezért merem hinni, hogy középiskolásaink kezdeményezése nem talál süket fülekre.

A diákszínjátszás pedagógiai céljait, feladatait az elmúlt évek során szépen, világosan meghatároztuk. Tudjuk, hogy a közös munka, a közös izgalmak, élmények, sikerek olyan összetartó erőt jelentenek, amelyhez hasonlóval az iskolai hétköznapok nemigen rendelkeznek. A csoport tagjai azonban nemcsak tárgyai a nevelésnek, hanem kisu-gárzóí egy tágabbra ható pedagógiának, közvetítői kulturális értékeknek, maguk is tudatformálók egy tágabb közösségben.

Ezzel a néhány mondattal talán sikerült diákszínjátszásunk társadalmi szükségszerűségét is kimutatni, meghatározni. S most az iskoláinkon, pedagógusainkon, társadalmi életünkön a sor, hogy az egy-

séges képpé szintetizált elméleti meghatározás eljusson a gyakorlati megvalósításig. Hogy diákszínjászóink valóban közvetítői legyenek kulturális értékeinknek, s maguk is tudatformálókává váljanak soknemzetiségű közösségünkben.

Egy dologra azonban felhívnam a figyelmet. A diákszínjászás nem lehet parciális része a vajdasági magyar színjászásnak. Nem tartom helyesnek, hogy szemléinken középiskoláink egyttesei nem vesznek részt. Logikusnak tartanám, hogy például a zentai gimnázium színjászóí ne csak Újvidéken, az Ifjúsági Tribün színházterméig jussanak el, vagy a becsei ünnepi találkozóra, hanem, mondjuk, a Tiszai Ünnepi Játékokra is! Vagy onnan tovább, a tartományi szemlére is! Miért szigetelné el magát diákszínjászásunk akkor, amikor egész műkedvelésünknek olyan nagy szüksége van rá? Gerold László ezt így fogalmazta meg. »Az iskolai színjászó szakkörök a modern dramaturgia műhelyéivé válhatnak, kiegészítő szerepük a feladat jelentőségét tekintve több lenne egyszerű mechanikusan értelmezett hézagpótlásnál. Irodalmi műveltségük, korszerűre formált igényességük folytán elsősorban a diákokra vár a repertoár és színházkultúra fel-frissítése modernizálásának feladata.«

Műkedvelő színjászásunk sztabilizálódási folyamata egyttal még nem jelenti, hogy a megkérdőjelezett kérdésekre már meg is adtuk a feleletet. Legalább is a helyes, a megoldást szorgalmazó feleletet. A zöld fény, amely a perifériáról elmozdította az amatőrizmust, egyben kötelez is. Kötelez bennünket, hogy a »sokak« kulturájának útjait sokan és őszinte hozzáállással egyengessük. S odahassunk, hogy minden kezdeményezés beleilleszkedjen, szerves része legyen annak az egésznek, amit műkedvelő színjászásnak nevezünk.

